

પ્રેમભક્તિ-મંથન

ગીતમંજરી

પદ્ય-સંગ્રહ

નહાનાલાલ દત્તપતંગ, કવિ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૦૪૯ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ગીતમંજરી

વિષય ૬-૧૪

પ્રેમભક્તિ-ગ્રંથમાલાના નવીન ગ્રન્થો।

પ્રથમાવૃત્તિની સાલ

૧૭, શકુન્તલાનું સંભારણું	૧૯૨૬
૧૮, યુગપલટો અને મહાસુદર્શન	૧૯૨૭
૧૯, ઉદ્દેશોધન	૧૯૨૭
૨૦, અર્ધશતાબ્દિના અનુભવબોધ	૧૯૨૯
૨૧, સંસારમન્યન	૧૯૨૭
૨૨, વિશ્વગીતા	૧૯૨૭
૨૩, ઈન્દુકુમાર, અંક ૨ જો	૧૯૨૭
૨૪, ન્હાના ન્હાના રાસ, ભાગ ૨ જો	૧૯૨૮
૨૫, ગીતમંજરી	૧૯૨૮

ત્રીજી આવૃત્તિ : વસન્તોત્સવ; જ્યા-જયન્ત; ઉષા

૧૯૨૮માં છપાશે

પ્રથમાવૃત્તિ : યોધપર્વણી; પાંચ ઉપનિષદો સમન્વિષ્ટા ;
બીજી આવૃત્તિ : શકુન્તલાનું સંભારણું ; કેટલાંક કાવ્યો.
ત્રીજી આવૃત્તિ : ઈન્દુકુમાર, અંક ૧ લો.
છટ્ટી આવૃત્તિ : ન્હાના ન્હાના રાસ, ભાગ ૧ લો.

પ્રેમભક્તિ-ગ્રન્થમાલા

પ્રથમાવૃત્તિની સાલ

૧,	કેટલાંક કાવ્યો, ભાગ ૧ લો	૧૯૦૩
૨,	રાજસૂત્રોની કાવ્યત્રિપુટિ	૧૯૦૩-૦૫-૧૧
૩,	વસન્તોત્સવ	૧૯૦૫
૪,	કેટલાંક કાવ્યો, ભાગ ૨ નો	૧૯૦૮
૫,	ઈન્દુકુમાર, ચંક ૧ લો	૧૯૦૯
૬,	ન્દાના ન્દાના રાસ, ભાગ ૧ લો	૧૯૧૦
૭,	શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતા, સમ્પ્રલોકી	૧૯૧૦
૮,	જયા-જયન્ત	૧૯૧૪
૯,	મેઘદૂત-સમ્પ્રલોકી	૧૯૧૭
૧૦,	ઉષા	૧૯૧૮
૧૧,	ચિત્રદર્શનો	૧૯૨૧
૧૨,	રાજર્ષિ ભરત	૧૯૨૨
૧૩,	પ્રેમકુંજ	૧૯૨૨
૧૪,	પ્રેમભક્તિ-ભજનાવલિ	૧૯૨૪
૧૫,	સાહિત્યમન્થન	૧૯૨૪
૧૬,	વૈષ્ણવી પોણ્ય ગ્રન્થો, સમ્પ્રલોકી	૧૯૨૫

પ્રેમભક્તિ-ગ્રન્થમાલા

ગીતમંજરી

ન્યાનાલાલ દલપતરામ કવિ

વિ. સં. ૧૯૮૪

ધ. સ. ૧૯૨૮

કોમલ સુવા રૂપીઓ

પ્રકાશક : ન્હાનાલાલ દલપતરામ કવિ,

અદ. અમદાવાદ

આવૃત્તિ પહેલી :

પ્રત ૨૩૦૦

પ્રેમભક્તિ-મન્થમાલાના આહતિયા

૧. અમદાવાદ : શ્રી જીવનલાલ અમરશી, પીરમશા રોડ
શ્રી ખડાયતા મુદ્રણકલા મન્દિર, ચાર રસ્તા
શ્રી સુન્દરીસુબોધ ઓફિસ, આકાશક દેવાની પોળ
શ્રી શંભુલાલ જગશી, માદલપુર
૨. મુંબઈ : શ્રી ગુજરાતી પ્રેસ, કોટ
શ્રી જીવનલાલ એન્ડ સન્સ, ભાટિયા
મહાજનવાડી, કાલકાદેવી
શ્રી સી. દિંમતલાલની કંપની, પોપટવાડી
શ્રી ગદુલાલ ને કંપની, પ્રાર્થનાસમાજ કને, ગિરગામ
૩. સુરત : રા. કાલિદાસ શેલત, ' પ્રતાપ ' ઓફિસ
૪. ગોધરા : રા. ભીખાભાઈ વ્યાસ, ' બાલક ' ઓફિસ
૫. કરાંચી : મન્ત્રીજી, આત્મસેવામન્દિર, નાનકવાડા
૬. વડોદરા : શ્રી પુસ્તકાલય સહકારી મંડળ
શ્રી એમ. સી. કોઠારીની કંપની, રાવપુરા
૭. કલકત્તા : એસ. કુશળચન્દની કંપની, ઇઝરા રટ્ટીટ
૮. રંગુન : એસ. કુશળચન્દની કંપની, ડરમી ગલી
૯. રાજકોટ : શ્રી બહેચર મેઘજી, પરામાં
૧૦. ગાંધી : શ્રી પીપરિયા કંપની, ભોજપરા
૧૧. નહિયાદ : શ્રી બાલુભાઈ ફલચંદ શાહ, ધોરા પોળ

મહારો અરૂખો વીર ! સાગરને તીર;
સાગરને તીર,

નીચે ઉછળે છે નીર :

મહારો અરૂખો વીર ! સાગરને તીર.

ધીરી ધીરી લહર બોલે બોલકા ગભીર;
પ્રજ્ઞની ઝંકાર છાંટે દેવના સમીર;
અન્દ્રવણી મોતી રમે રસનાં એ તીર;
આભને આંગણ વસે ત્યહાં આભેના અમીર :

મહારો અરૂખો વીર ! સાગરને તીર.

મહારાં ગીતો

તો ગુજરાત કને કંઈક વપોથી છે: ગામડે ને શહેરે, બહાર સમારંભોમાં ને ખાનગી મિત્રમંડળોમાં, લલિતજીએ સત્કારપૂર્વક ગાયાં છે. ૧૯૨૧માં “ચિત્રદર્શનો”નું પુસ્તક પ્રગટ થયું ત્યારે મારાં ગીતસંગ્રહ છપાવવાનું વચન આપ્યું હતું. આજ સાતે વર્ષે તે પાળું છું, ને આ “ગીતમંજરી” ગુર્જર પ્રબળના કરકમલમાં ધડે છે. મહારા રાસ ને લજનોના સંગ્રહ છપાયા છે; શબ્દચિત્રો ને રણુગીતો નિરનિરાળાં પ્રગટ થયાં છે. એ ચારે અને આ પાંચમા સંગ્રહમાં સખતીયતા પ્રત્યેક સંગ્રહનું ધોરણ છે. છતાં કોક કાળ્યા *Overlapping species* જેવાં હોય છે, ને જૂજ એવાં એકથી વધારે સંગ્રહમાં છપાયાં છે. જેતણેક સિવાય અન્ય ગીતોનો અનુક્રમ દક્ષાવારી છે એ તો કહેવા જેવું બે નથી.

મહારી સાહિત્યોપાસનાની કદાચ નિર્બંધમાં નિર્બંધ કદા આ સંગ્રહમાં આજ દાખવું છું. ગાતાં-વગાડતાં મહેન આવડતું નથી. મહારાં કંઠ પુરુષનો છે. હારમેનિયમ શીખવાના થોડાક પાઠ લીધા હતા ત્યારે ત્રીજે દિવસે અખંડ સૂરધારા વગાડી હતી. લલિતદંડ ને ‘રૂડા લાગો છો રાજેન્દર ! મન્દિર આવતા રે’ એ દરબો : એ બે ગીતો શીડક ઉપર વગાડતાં પખવાડીએ શીખ્યો હતો. બંસી વગાડવાના કોડ હતા, તે ઘણા ઉધામા પછી કોડ જ રહ્યા છે. મણિલાલ-કાન્તને ને મણિલાલ-રણુજિતરામને ને પઢિયારજીને મ્હાં ગાવું ગમતું. પણ કાન્તનો કંઠ તો મહારાથી બે ઘેરો-પૌરુષેય હતો ; અને રણુજિતરામને ને પઢિયારને તો ત્યાં સંગીત એટલે પરપણક.

છતાં હું બાણું છું કે મ્હારું ગાયું મિત્રમંડળને ગમે છે અને તે, ભાવતસ્વીનતા ઉપરાન્ત, એક કારણે : તાલ અને ઢાળની અખંડિતતાને લીધે ગાવામાં આવતા હીચના હિન્ડોલને કારણે. ઉસ્તાદી સંગીત મ્હને આવડતું નથી, મ્હને ગમતું યે નથી. પણ હીચના હિન્ડોલના મ્હને પરમ ભાવ ને આદર છે. કવિતામાં ડોલનનો હું રસિયો છું, સંગીતમાં ઝૂલનનો હું રસિયો છું. પરંતુ મ્હને કે મિત્રોને ગમે છે તે જનતાને ગમશે જ એમ કંઈ કહેવાય નહિ.

અને આ “ગીતમંજરી”માં ઉસ્તાદી સંગીતના રાગો છેક જ નથી એમે નથી. ‘જંગીઝ ! વસમી આ વનની વાટ’ એ એક ગીત એક જ બેઠકે રાગ નિરનિરાળાં રાગરાગણીમાં આપણા ‘આલિયા જંશી’એ રાજકોટમાં ગાઈ સંભળાવ્યું હતું. ‘પરમ પ્રેમ પરશ્વહા’માં તાનસેનજીના ‘પરથમ મણિ આહંકાર’ના કથાણુ તાલ દ્રુપદની જમાવટ છે. ‘એક જવાહર જલે તુજ નેનનમાં’ એ તો સર્વવિદિત લોકગત પ્રખ્યાત કથાલી છે. ‘હો છે પ્રભાત આજ ધીમે ધીમે’ એમાં પ્રભાતના ગિલાસની છાયા છે. ‘માનવનાય’ અને ‘જગત ઝૂલે રસઝંડે’ એ બેરવીઓ છે. ‘ધન ગગન ચુડી કરે ધોર શોર’ એ મહુશ્ચાર છે. ‘પંજા આલઝંખે અલંગ’ અને ‘મ્હારો હીચોદો રે અમર વેલડીની માંલ’ એ જન્તે સારંગ છે. ‘વેણુ લઘ્યે ને દઘ્યે’ એ ધનાશ્રી તેમ જ બેરવમાં ગવાય છે. હુમરી ને ચોરસ, આસા ને માલકાશ ને જ્યદેવજીની એકાદી અષ્ટપદીનો ઢાળ આ સંગ્રહમાં શોધનાર કદાચ નિરાશ નહિ થાય. પણ એ સહુ સંગીતની પ્રેરણાનાં નહિ, જ્ઞાનનાં યે નહિ, અનુકરણનાં દષ્ટાન્તો છે. કેટલાંક ગીતોના નાટકિયા રાગો છે, કારણ કે નાટકોમાં ગાંઠ જૂલે તે કથાપેલાં હતાં.

કિરતાદી સંગીત અને નૃત્ય ગુજરાતમાં પ્રથમથી જ ઓછાં છે; ને છે તે આજ દેવમન્દિરોમાં કે રામજીગીઓને ત્યાં જઈને વસેલાં છે. સંસારને ચિંહાસને એમને શી વિધિ પાછાં આણીને પધરાવવાં એ આજના આપણા સંસારશાસ્ત્રીઓએ ઉદ્દેશવાનો એક સંસારકાયદો છે. વાર લાગશે, કલાકારો દેટલીક પછડાડો ખાશે: છતાં મળે તો આશા ને આસ્થા છે કે કુંગે કુંગે ને કુદુળે કુદુળે ન્હાનોમંદોટો હિન્ડોલો ડોલે છે એ આપણા ગુર્જર સંસારે શાસ્ત્રીય સંગીત ને નૃત્ય પણ પાછાં પધારશે.

અને આજેય શું ગુજરાત સંગીતશસ્ત્ર કે નૃત્યભૂલેલો છે ? ગુજરાતના વસન્તાત્સવ જૂવો, શરદુત્સવ નિહાળો; શેરીશેરીના નવરાત્રિના ગરબા, તીર્થતીર્થના સમારંભ, શીવરાત્રિની આવણી પૂજનની પુનમપુનમની ભજનમંડળીઓને નિરખો; ને પછી, ઉચ્ચરનારાં ! અભિપ્રાય ઉચ્ચારો. ગુજરાત સંગીતસૂતો નથી, ગુજરાત નૃત્યસૂતો યે નથી. સાદું સુમધુર સહુસુલભ છતાં કલાવન્તું ને ભાવઉછળતું ગુજરાતનું સંસ્કારી સંગીત ને નૃત્ય સંસારઅભ્યાસીને ગુજરાતભરમાં નિરખાશે. ગુર્જર સંસારનાં શાસ્ત્રીય નૃત્યસંગીતની એ સારીગમ છે. એની સૂરાવટ ઘૂંટી ઘૂંટીને સંસારસંગીત રચશે તે સંસારશાસ્ત્રી સફળતા શીઘ્રે સાધશે.

પણ સંસાર ! ભૂલતો મા : પાપઉપાર્જન એ સૌન્દર્ય નથી, કે કલા નથી. કવિતા કળા કે સાહિત્ય; સંગીત નૃત્ય કે ચિત્ર: સંસારસુધારે નવઉત્સવસમારંભો કે અસહકાર; એ સૌમાં પવિત્રતા જોટલી પળાશે એટલાં પ્રજાજીવનમાં એ ઝીલાશે ને સતકારાશે. / કલા ને સૌન્દર્યના પાયા પ્રભુ જોટલા અમ્મર છે.

૧૪૦૧૮

ગીતમંજરી

?

ગાઓ ઝે મહાકથા મનુષ્યમોહિની,
અહો ભારતકુલ !

બોલો એક ડાલાતીત યશના યશબોલ હો !
ઢાટિ ઢાટિ નરનાર !

ગાઓ એક ગુલુગાન :
એક મુખે, એક શબ્દે, એક ભાવે, ભારતકુલ !

ગાઓ ઝે મહાકથા મનુષ્યમોહિની,
અહો ભારતકુલ !

૨

અનુભવભાક્ષા લખું કે ન લખું, તોયે ચે શું ?

ગહન સત્યો સુખદુઃખ બની આવે;
વીતકળ્પો જપું કે ન જપું, તોયે ચે શું ?

મહાતત્ત્વો અશિથિલ ગૂંથાઈ બેઠાં;
હવે આંખો ભરું, કે ન ભરું, તોયે ચે શું ?

દુષાઅશુ પ્રિયનાં મજ્યાં હતાં તે;
કરુણગીતો રહું, કે ન રહું, તોયે ચે શું ?

હતાં જ્ઞાતાં આશુભોલ વિખેરાયાં;
ભવન માત્રે સહું કે ન સહું, તોયે ચે શું ?

અનુભવગીતો લખું, કે ન લખું, તોયે ચે શું ?

૩

અમ કુંજ આજ પ્રેમનાં પર્વ,
ઉત્સવે પધારજો, રસદેવ ! ધ્રુવ.

રસઉત્સવિયા ઉત્સવ કરીશું.
પ્રેમદેવનાં પૂજન કરીશું;
અમારે ઉરઉર આજ વસન્ત,
મન્ત્ર જન ! વધાવજો રસદેવ !

અરેધર આજ પ્રેમનાં પર્વ,
ઉત્સવે પધારજો, રસદેવ !

૪

અમારે આંગણે તો એકલા દ્રાવણ હતી પેલી:

છપીને ડાળ બેસી'તી, મધુર ગીત બોલતી ટેલી.

જાંઠાં સ્મિત વેરતી રમતી નવલ રજની નભામંડપ:

અને શશિરાગ સખિશીર્ષે સુલવતા ત્યોન્નિનકાપેલી.

દિશાઓ ગાજતી ગીત, ઉઝાળા લેતુંતું હૈયું:

સખિ ! ક્યાં એ સુણું જાતે ? ઉડી રસ કાકિલા રેલી.

વિરલ અન્ધાર વરસી મેઘમંડળની ઘરા ટાલે:

હૂમી અન્ધારમાં અવની, હૂમી મૌ પૂર્વની કૈલિ.

પધારો ઓ ! હવે દિવસર ! સુણાંયા સર તહમારા એ:

ગહન નિઃશબ્દતા જગની નહીં તો ઉર જશે ટેલી.

પણે પાણુ જો ! ગગનપન્થે અમીરીપ કાઈ ઉભી તારા:

જગતના રમેલીઓને ન્હોતરે એની અમૃતહેલી.

હજો અન્ધાર કે જ્યોત્સ્ના, હજો ગીતશબ્દ કે શાન્તિ:

હૃદય ઉછળે હૃદય મળતાં, હૃદયઉર્મિ ન કે છેલી.

ઉગી એ આશની તારા, નયન ચોટયાં ત્યાં રૂહેશે;

જીવનની તારલી ! ત્યારે કિરણ મુજ હોડી મહેં મહેલી.

કદી તો તો સુહાગી સાડીમાં સન્તાઈને ત્યારી

વદીશ, મુખભાવ તુજ પીતાં, હૃદયની વાત, અલગેલી !

—કદી સુકુમાર ગુલસૌન્દર્યના તુજ તેજમાં રસીલી !

કદીશ મંદુહાસ તુજ ઝીલતાં, હૃદયની વાત, અલગેલી !

હૃદયની વાત, અલગેલી !

૬

અમે અખંડ યૌવનની મૂર્તિઓ !

અમે આશાવિશ્વાસ ડેરી ઉર્મિઓ !

અમે પ્રકૃતિના અંગમાંની શક્તિઓ !

કાઈ લેશો ? કાઈ લેશો ?

કાઈ લેશો ? કાઈ લેશો ?

અમે અખંડ યૌવનની મૂર્તિઓ !

અમે આકાશવાસીઓ,

દેવોની દાસીઓ,

પ્રેમીની પ્યાસીઓ, છ !

કાઈ લેશો ? કાઈ લેશો ?

કાઈ લેશો ? કાઈ લેશો ?

અમે અખંડ યૌવનની મૂર્તિઓ !

❀

૬.

અહો ! આથમે આળપંપાળ, અંગોઅંગ ફેરાં ફટે ;
આથે-આથે અનન્તની પાળ પ્રભુની પ્રભા પ્રગટે.

ને ! સંકારાયે વિશ્વકાર, કંઈ ટાટિકિરણ સવિતા પ્રગટે ;
કંઈ તિમિર દસે, કંઈ જગ વિલસે :

ને ! સાગરગભીરા ગગનતટે.

પણે ક્ષિતિજનું પોપસુ, વીર ! ધીમે ધીમે ને ! ઉધરે ;
નેને ! અહાંતની ઝીકી તીર અગીનું કિરણ ચરે.

ઓ ! ફાટે ગેયની ગુફા, મંડી ને ! નૂરપૂર ઉજળે, વ્હાલાં !
કંઈ અજગ્ય રમે, આ દિવ દુલસે,

ને ! પરઅભનાં અજવાળાં.

અહો ! આથમે જગઅન્વકાર, આનન્દધ્રુવારા ફટે ;
આથે-આથે અહાંતની પાર અહ્માનન્દ ને ! પ્રગટે ;
આથે-આથે, ને આત્મા મોઝાર પરમાનન્દ ને ! ઉધરે.

૭

અહો ! જગત્કાળમાં ત્યાં તપસ્વીઓ !

આત્મજાંચડીને શોધતા મુમુક્ષુઓ !

પ્રેમકુંજની ઘટાઓ છે સોહામણી.

રસની વાડીની વસન્ત છે રંગિયામણી.

અંહી પ્રેમ કેરા ભવ્ય જગતપ્રાણ છે.

અંહી સનાતન તીર્થ ને કલ્યાણ છે.

રમણભોમ શી વિશાલ છે અગાસીઓ,

ત્યાં પધારજો, રસપન્થના પ્રવાસીઓ !

પરમ પ્રેમનાં પૂજારી હો તે આવજો !

હૃદયથાળમાં પૂજાપો ભરી લાવજો !

૮

આહા ! મંત્રી તણા જયકાર

અધું પ્રભાંડ ભરે :

હરિના ધ્વજને ધરનાર

જગે જયયાત્રા કરે.

યુદ્ધ હત્યો રણરથાંલ હત્યો મંદ,

લોક હત્યો જેણે ક્રોધને હત્યો :

વ્રક્ષા હત્યો જેણે લોભ હત્યો,

કંઠ દુઃખ હત્યો જેણે શોકને હત્યો :

ધન હત્યો જેણે યજ્ઞ હત્યો,

આંહી મોક્ષ હત્યો જેણે આનન્દ હત્યો :

વિશ્વ હત્યો જેણે કામ હત્યા,
અને પ્રભ હત્યો જેણે આતમ હત્યા.

દરિના વ્યવર્તન ધરનાર.

જગે જયયાત્રા કરે.

ચાંદો ! જોગી તણા જયકાર

અર્ધું પ્રત્યાંક ભરે.

૯

અહો ! ફર ફર ફરના દરવેશ ! હો યોગીન્દ્ર !

આપો દેવના એ દેવના મન્દેશ, હો યોગીન્દ્ર !

આપો દુઃખિયાને એટ દેવખોલ, હો યોગીન્દ્ર !

આપો માનવીને એટ અભોલ, હો યોગીન્દ્ર !

અહો ! અધૂરાં પૂરાય એવી આશ, હો યોગીન્દ્ર !

આપો અન્ધારાં ઉગ્ગળે એ ઉગ્ગમ, હો યોગીન્દ્ર !

અહો ! સદન સદન પુણ્યના સુવાસ, હો યોગીન્દ્ર !

આપો પ્રાણુ-પ્રાણુ પ્રલુછના વાસ, હો યોગીન્દ્ર !

૧૦

અહો ! ધન્ય-ધન્ય ! હો !

અત્તાંડ કહે છે કે અત્ત છે.

અહો ! ધન્ય-ધન્ય ! હો !

દુનિયાં કહે છે કે દેવ છે.

વડાં પાથયાં આભનાં પત્ર કાળાં,

લખી તેજના રાખદયા મન્ત્રમાળા:

દિશાકાલદોરે ગૂંથ્યાં સૌ ખગોળે :

મહાઅનંથ અત્તાંડનો અત્ત ખોલે.

અહો ધન્ય ધન્ય હો !

અત્તાંડ કહે છે કે અત્ત છે.

૧૧

અહો પ્રેમજ્યોતિ ! પરમ પ્રેમજ્યોતિ !
 મહાવિશ્વ તુલ આરતી વધાવે ;
 તાર રવિચન્દ્રની કાન્તિને કંખે
 તુલ શિખા એવી જગ આવે.

આત્મનાં કિરણ જગદાત્મનાં કિરણ શું
 આયુભરની ગૂંથે પ્રાપ્તી,
 જ્યોત શું જ્યોત ભળી હોય ઉદ્યોત,
 તે આજીવે પ્રેમનાં પ્રાપ્તી :
 અહો પ્રેમજ્યોતિ ! પરમ પ્રેમજ્યોતિ !

હૃદયને ધામ, ને નયનને ગાળ,
 ને ગગનની અગાસીને ખાળ,
 મહલ રસસાર સંસારસિંહાસને
 હોલતા દીપ અમી દોળે :
 અહો પ્રેમજ્યોતિ ! પરમ પ્રેમજ્યોતિ !

૧૨

અહો ! પ્રેમના પરિમલે પ્રકાશતું

રે ! મહારં અંપાનું ફૂલ.   લૂપ.

કેસર પીળેલ, કુંકુમકંઠાળેલ,

આંખડલી શું અમલ;

અધરામૃત સમું અમૃતે ભરંલું,

ભમરા ! એ કાં ભૂલ !

રે ! મહારં અંપાનું ફૂલ.

વદનકટારી શું વિલાસતું

રે ! મહારં અંપાનું ફૂલ;

અહો ! હૃદયકટારી શું વિલાસતું

રે ! મહારં અંપાનું ફૂલ.

૧૩

આવળે-આવળે યમુનાઘાટ, ત્યાં મળશું.

આવળે-આવળે, ગાયો લાવળે,

ત્યાં ચરાવળે,

આવળે યમુનાઘાટ, ત્યાં મળશું. ધ્રુવ

એક મીટ ખીડું ત્યાં તો ખાણ મીટ ઉઘડે:

ચડાણની નેહિ છે જડતીર વાટ :

યમુનાઘાટ, ત્યાં મળશું.

આંસુડાં ન નીતરે, ન ધેન ચડારાં ઉતરે:

વિશમે ન આંખના ઉચાટ :

યમુનાઘાટ, ત્યાં મળશું.

પધાંગ, પધારો, એક તરસ દરસની:

પ્રાણુ કેરા માંડી મોહ્યા પાટ,

યમુનાઘાટ, ત્યાં મળશું.

દેવલડાં દોહાશું, પીશું ને પાશું:

મટુડી ભરી લઈશું જગને માટ:

યમુનાઘાટ, ત્યાં મળશું.

ઘેરી-ઘેરી મોરલીમાં સાગરના શબ્દ વાગે:

લખાંત પ્રહારેખ મહારે લલાટ,

યમુનાઘાટ, ત્યાં મળશું.

આવળે—આવળે યમુનાઘાટ, ત્યાં મળશું:

આવળે—આવળે, હૈયાં લાવળે.

ત્યાં ચરાવળે,

રસયમુનાને ઘાટ, ત્યાં મળશું.

૧૪

આવો અમારે આંગણે, આવો કદી કદી:
વાળી સમાયો ચોક, ત્યાં આવો કદી કદી.

વિલાસો સ્વર્ગના વેરી ભર્યા ભૂરા તવ દેશ:
ગરીબીના કંઈકે ગોળે આવો કદી કદી.

નથી ઉપદાર જોઈ કંઈ, હતું તે સો ખોયું:
નમન તવ પ્રેમ પાસવડે, આવો કદી કદી.

નથી કંઈ પુણ્યનાં પુણ્યે સજ્જેશા આ આવાસ:
ટપકતે પાપને મંડપ આવો કદી કદી.

નયન કીલી શકે ના તેજ ઝળહળતાં વરવાન:
મધુરમધુરી કળા ખીલી આવો કદી કદી.

સુહાવી વિશ્વના અન્ધાર અમૃતને પગલે,
કૃપાથી આંખડી આંજી આવો કદી કદી.

દેવી ! અમારે આંગણે આવો કદી કદી;
પૂરો હૃદયનો ચોક, ત્યાં આવો કદી કદી;
આવો અમારે આંગણે, આવે કદી કદી.

૧૬

આવો—આવો !

આવો—આવો, સન્તન સહુ ! આવો—આવો !

ગાવો—ગાવો, આશાગીત ગાવો—ગાવો !

આશ ભર્યા, યૌવન ભર્યા, જીવન ભર્યા

આવો—આવો !

યજ્ઞ કરાં ઝોઝ્ય ઝોખે, દર્શન હો, તમસ લોખે;

ઉર—ઉર જ્યોતિ રોપે: આવો—આવો !

આશ ભર્યા, યૌવન ભર્યા વિ.

હમિ સમો ધ્વજ ઉડે, નિરાશા-નિઃશ્વદ્ધા ખૂડે

આશાને મન્દિરે રૂડે આવો—આવો !

આશ ભર્યા, યૌવન ભર્યા વિ.

આત્મ શું વિશાળ વ્યોમ, પ્રેમભક્તિની આ ભોમ:

અહા વહે રામરામ: આવો—આવો !

આશ ભર્યા, યૌવન ભર્યા વિ.

૧૬

• ઉગે છે પ્રભાત આજ ધીમે ધીમે;
 ઉગે છે ઉપાનું રાત્ર્ય ધીમે ધીમે;
 ઉગે છે પ્રભાત આજ ધીમે ધીમે.

રજનીની ચુંદડીના

છેડાના હીરલા શા

ફૂળે છે તારલા આજ ધીમે ધીમે;
 ઉગે છે પ્રભાત આજ ધીમે ધીમે.

પરમ પ્રકાશ ખાલે,

અરુણનાં અંગ ઝીલે :

નગે પ્રભુ વિશ્વમાં આજ ધીમે ધીમે;
 નગે પ્રભુ જીવમાં આજ ધીમે ધીમે;
 ઉગે છે પ્રભાત આજ ધીમે ધીમે.

૧૭

હિંચાં આકાશ, મહારી ખેંતડી !

આજલાંની આઝી આઝી ચુંદડી !

મંદી તારાની ભાત---

મંદી તારાની ભાત:

હિંચાં આકાશ, મહારી ખેંતડી !

વગહે ને વગહે છે વેસડી ;

મંદી ફૂલડાંની ભાત-

મંદી ફૂલડાંની ભાત:

હિંચાં આકાશ, મહારી ખેંતડી !

૧૮

એક જવાણ જલે તુજ નેનનમાં,
 રસજ્યોત નિહાળી નમું-હું નમું;
 એક વીજ ઝલે નભમંડલમાં,
 રસજ્યોત નિહાળી નમું-હું નમું.

મધરાતના પહોર અધોર હતા;
 અન્ધકારના દોર જ ઓર હતા;
 તુજ નેનમાં મોરચકોર હતા:

અહા ! વિશ્વનાં દ્વાર ખુલ્યાં-ઉઠ્યાં;

અહા ! અખધૃતને અલ્પયોગ મળ્યા;

અહા ! લોચન લોચન માંદિ દૃષ્યાં;

રસજ્યોત નિહાળી નમું-હું નમું.

દગખાણથી પ્રારબ્ધ લેખ લખ્યો;

કંઈ પ્રેમીએ પ્રેમપથી પરખ્યો;

અને આત્માએ આત્મત્વને ઝોળખ્યો;

રસજ્યોત નિહાળી નમું-હું નમું.

૧૦

ગાય શા ગુણાનુવાદ ત્હારા ! કહો જયતિ જય !
 જયતિ જય પ્રેમજ્યોતિ ! ત્હારા, અહો ! જયતિ જય !
 દેશદેશે, ખંડખંડે, ભોમભોમે
 જયતિ જય !

જયતિ જય ! શ્યવન્જ્યોત !
 જયતિ જય ! ઉરઉદ્યોત !
 જયતિ જય ! આતપ્રાત !

આયુની રમધારા : અહો ! જયતિ જય !

ગાય શા ગુણાનુવાદ ત્હારા ! વિ.

લોકલોકનો ઉગ્ગમ,
 દેવદેવનો સુવાસ,
 યુગયુગનો ઓ ઉચ્ચવાસ

પરમ પ્રેમના પ્રકાશ :

ગાય શા ગુણાનુવાદ ત્હારા ! વિ.

દેશદેશે જાડજાડે ભામભામે

ગાઓ, સહુ મલિમા એ ગાઓ-ગાઓ.

નરહરની નારીપૂજન,

નારીહરની નરપૂજન,

ગાઓ—ગાઓ.

દેશદેશે જાડજાડે ભામભામે વિશ્વવિશ્વે

ગાઓ, સહુ મલિમા એ ગાઓ—ગાઓ.

ગાય શા ગુણાનુવાદ ત્વારા ! કહેા જ્યતિ જ્ય !

૨૦

ધન ગગન ચહી કરે ધાર શાર;
 ભણે તુજ કુલ્યશના બેર—દાર;
 ધન ગગન ચહી કરે ધાર શાર.

નિરખો ઉવ્વસ, નૃપ ! ભયો ભાર,
 વનવન ગરજે. નૃપ ! મોર મોર.

કાણી ગલઝંકાર

ઉગત પહોર

ભણે ગિરદ ગ્રામ

નૃપ ! ઠાર ઠાર.

ધન ! ગગન ચહી કરે ધાર શાર.

૨૪

ચાલો, ચાલો, સલૂણી ! રસકુંજમાં.

ચાલો, ચતુર મુગ્ધાણ !

ઉગ્યા નયનોમાં ભાણ :

મ્હારા પરમ કટ્યાણ !

રસકુંજમાં.

ચાલો રસની સરિતાને ઘાટ હો !

ચાલો ફૂલડાં ને વેલી પૂરે વાટ હો !

મ્હારા રસિયાને માટ

રસકુંજમાં.

ખીચો સુન્દર શો બાગ ! (૨)

મંદી મધુરા પરાગ : (૨)

મ્હારા અળાડ મોભાગ્ય !

રસકુંજમાં.

ચાલો, ચાલો, સત્વણી ! રસકુંજમાં.

૪

૨૨

ચાંસા, વતનની કુંજ નિહાળા, સખિ !

આજે પ્રેમભૂખા મહારી આંખડીઝા;

ચાંસા, વતનવિશામે વિરામો, સખિ !

આજે પન્થથાડી મહારી આંખડીઝા, ધ્રુવ

કંઈ કુદરત લોલ-વિલોલ દીડી,

કંઈ સુન્દરતાની સુરમ્ય પીડી;

પણ વતનની વાત તો આર મીડી :

આજે પ્રેમભૂખા મહારી આંખડીઝા;

કંઈ ભરછક હડાઈ ખગોલ હોતો,

કંઈ તગતગ રાતે ખગોલ હોતો :

પાણુ થડી થરી રાહુ સુનકાર હોતો:

આજે પન્થથાકી મહારી આખડીઓ.

એહ બાલપણાનાં ગીઠાં સ્મરણાં,

એહ યૌવનની કંઈ રસરમણા !

દગદગથી વહે પ્રેમનાં ઝરણાં !

આજે પ્રેમભૂખી મહારી આંખડીઓ !

રૂં

જગત ઝૂલે રસઝોલે,
અદ્ભુત ડા પ્રેમનં દિન્ડોલે,
દિન્ડોલે, દિન્ડોલે:
ઝૂલે રસઝોલે.

ભરતી અનન્ત ડોલે,
અત્યાંકા ભીંગે હોળે,
પરબ્રહ્મ ડરે બોળે:

ઉરે-ઉરે ડાઝિયા ડા બોલે,
કલ્હોલે, વિલોલે:
ઝૂલે રસઝોલે.

૨૪

જગતની મૂલમૂલામણીમાં
 રંજ ! ગાયુ ! ભૂલો પડતો :
 જળે, શર શો, જીવનપન્થે
 સીંધા, ઇતિહાસને ઘડના.

નદીનું આ વહેં અરણ્ય,
 કિરણ ઉતરે પ્રભાવરાણ્યઃ
 સજન ! એ ભાગ્યનું ભરાણ્યઃ
 અમૃતનો એાધ ને ! અહના.

જગત સુણુ ! ને ! પુકારે છે,
 'શું આવે દો ? ઉગારે છે ?'
 કરજ એ આર્થ ! ત્હારે છે,
 પુને પુનને ઉંડે ઉડના.

વરમ ઝો મેલુલે ત્હારે,

ભીંગવ જગતે સુધાધારે;

જૂવું તુજ વાટ ભવચારે,

ભૂખ્યાંતરસ્યાંના આત્મન તો.

જગતની બલભલામણીમાં

રજે ! ગાયુ ! બલો પડતો.

૨૬

જયતુ ! અયિ ! જયતુ ! જગન્નેધ ! ત્હારા.

ક્રાટિ ભટ વીરના શૌર્ય શું શૌર્ય હો !

ક્રાટિ ગજસિંહના જોમ શું જોમ હો !

ક્રાટિ નરનારની ભક્તિ શી શક્તિ હો !

ક્રાટિ રવિચન્દ્રની કાન્તિ શી કીર્તિ હો !

હરતે પદપૂર હો !

પાવવે અભય હો !

મેત્ર સુરબ્યગ્નિ હો !

ભાલે જયજ્યોત હો !

જયતુ ! અયિ ! જયતુ ! જગન્નેધ ! ત્હારા.

૨૬

જય ત્રિભુવનેશ્વરી ! ॥

જય લોકલોકની વિધાત્રિ ! જય મહેશ્વરી !

જય મહાયુદ્ધિ ! સ્મૃતિ ! ધૃતિ ! જય પુણ્યપ્રેરણા !

જય ત્રિગુણાત્મની માયા ! જય જગત્યાદેશના !

જય મહાશક્તિ ! દુર્ગા ! જય વિશ્વચેતના !

જય ત્રિભુવનેશ્વરી !

જય આશાપૂરી ! સદુપદાશિનિ ! પૂર્ણકલા હો !

જય જીવનશ્રી ! સુન્દરતા ! સ્વર્ગી મુખા હો !

જય અહમલીલા ! અહમગયા ! અહમપ્રભા હો !

જય ત્રિભુવનેશ્વરી !

જય ધર્મે ! જયધ્યગદ્ધારી વિશ્વવિજયિની !

જય ધાત્રી વિભુ વિરાટની ! જય સર્વપાવની !

જય જગત્જનની અંગે ! જય બ્રહ્મસ્વામિની !

જય ત્રિભુવનેશ્વરી !

જય લોકલોકની વિધાત્રી ! જય મહેશ્વરી !

૨૭

જયના જ્યોતિ જગત વધાવશે;

એવાં અમરોનાં બાળ,

એવાં અમરોનાં બાળ :

જયના જ્યોતિ જગત વધાવશે.

એને વદને વસન્ત કેરાં ફૂલડાં ઉગે;

એને નયને તો સૂર્યના પ્રતાપ અગગે;

એને હૈયે

તો ! એને હૈયે

ના મેઘની ઉદારતા હોય :

એવાં અમરોનાં બાળ,

એવાં અમરોનાં બાળ

જયના જ્યોતિ જગત વધાવશે.

૨૮

જય ! જય ! કુમાર ! આવો,

સાહેલી સહુ ! વધાવો;

આનન્દ આનન્દ આજે, વિજય વાજે

દિશદિશ ગાજે :

યશકુમાર ! આવો,

સાહેલી સહુ ! વધાવો.

જય ! જય ! કુમાર ! આવો.

જમત જૂવે છે વાટડી, હો ! આવો;

અમૃત આપ્યાં તે લોકને ધરાવો;

સુરતા સન્દેશ પૃથ્વિને સુશ્રાવો :

દેવનાં દુંદુભી વાગે,

અભાંડ જાગે,

જયપરાગે

યશકુમાર ! આવો,

સાહેલી સહુ ! વધાવો

જય ! જય ! કુમાર ! આવો.

૨૧

જરા બાલાને બળતી બચાવો, સજન !

બાલાને બળતી બચાવો રે,

જરા બાલાને બળતી બચાવો, સજન !

આશા ભર્યાં ઉછરતાં પ્રિય બાલબાલા,

સંસાર મધ્ય વડવાનળ કેરી જવાલા:

બાલાને બળતી બચાવો રે,

જરા બાલાને બળતી બચાવો, સજન

પોષ્યાં દુધે અમૃતથી અજવાળી ગોરાં,

તે વત્સ કાજ વિષઅશ્તુ તણા કટોરા:

બાલાને બળતી બચાવો રે,

જરા બાલાને બળતી બચાવો, સજન !

૩૦

જરી તે શાન્ત લલળા ધાર.

લોલવિલોલ કપોલનો ત્યારે ગુલરેખ મોહનમંત્ર

સહૃદય કાષ્ઠ કુમારના કદી કરશે રનેહ અતન્ન :

અહો ! તુજ મદભર ગુલ્લગુલ્લશન.

હયે હયે જો ! આકાશમાં શાણી ચન્દ્રીની શરદની રેખ;

શીતળ તહેની સાન્વના ભૂંશી નયનશરે ન આલેખ

સખિ ! રસમસ્તાનો આનન્દ.

ફૂલગુલાબી ત્યારી જોઢણી, તંહમાં ઘૂપલા છાયા મોર;

ઢાળી દષ્ટે તહેને પ્રેર ના, એ તો મુગ્ધ હૃદયના ચાર:

હૃદયપટ તુજ પર નર્તિતા.

મરકલડાં મીઠાં મુખનાં, મધુવદતા વદનના વિલાસ,
સ્નેહભૂખ્યા કાઈ સ્નેહીતું ઊંડું હૃદય ચીરી લેશે આશ:

મનોગમ એ મુખના સન્દેશ.

વારી લે, જરી વારી લે ત્હારા રમતા રસીલા એ ભાવ;
ખોડું હૃદયનું ખેંચતું ત્હેમાં લાડકડી ! નથી દહાવ:

પ્રભુનાં જો ! નયનો નિરખે.

શીલ્પીએ ઘડી રાજપૂતણી, કાંઈ પૂર્યા ચિતારે મંહી રંગ;
તુજ હસતું વદન કાણુ દોરશે ? પેલો રમ્ય હૃદયઉછરંગ

ગહન નયનોમાં ઝળહળતો ?

૩૧

જોગીડા ! વસમી આ વનની વાટ.

વસમી-વસમી

વસમી આ વનની વાટ

જોગીડા ! વસમી આ વનની વાટ

નથી વડલા કે ત્રિસામા વનમાં,

નથી નદીઓને ધાટ :

જોગીડા ! વસમી આ વનની વાટ.

આથમે દિન, પાણુ કદી ચે ન આથમે

અન્તર કેરા ઉગ્રાટ :

જોગીડા ! વસમી આ વનની વાટ.

૩૨

ઝીલો પ્યારે ! ઝીલો જલ જે ઝીલાયું;
અમારી આંખમાં નહિ આંસુ માયું.

જમીન પડશે, જમીન જલશે સદા તો;
પધારો, ગોદમાં લ્યો એ નમાયું.

પલક-ધડી થે ન અંબ્યું તે; અરેરે !
હઠીલું નીર વઢી માધાર લાયું.

વિધિ ! તુજને શું ઠપકા વાર ! દેવો ?
અમીપ્યાલો ખતાવી ઝંર પાયું.

પ્રાણાં જમણે કરે જે કામ લવનાં,
શું ડાળે હાથ ફલ આ લેવું રહાયું ?

પ્રભો ! ક્યાં આજ બેઠો નેત્ર મીચી ?
રહે આ ખાલુકું, નથી જો ! પરાયું.

રહન ! ઉઠ, ફેડ નલ પ્રભુનો જગાડી;
નથી ચેતન કદા જડમાં સમાયું.

૩૩

તરછોડો શું હાથ ?

પ્રિયંવર ! શું તરછોડો હાથ ?

તરછોડી હૈયે થકી જાવ તો

જાગું ખરા જગનાથ :

પ્રિયંવર ! શું તરછોડો હાથ ?

નહિ છંદ સંગાથ :

પ્રિયંવર ! શું તરછોડો હાથ ?

૩૪

૩૪

દિલનાં પીંજરમાં પૂરાણી પ્રેમની પંખિણી:
મનની મનાઇ ત્યાં મહારાણી, પ્રેમની પંખિણી.

માપી લીધો મહાસિન્ધુ જેમ અંજલિએ,
માપી લીધો પ્રેમસિન્ધુ એમ એક મીટે:

પછી આવરીને આંખડી ઉભી રહી, સખિ !
પછી ઢાળી દગપાંખડી ઢળી રહી, સખિ !
દિલનાં પીંજરમાં પૂરાણી પ્રેમની પંખિણી,

આત્મડાળે બેઠી બેતી આકાશમાં,
જીવનવનમાં ઉડતી જે ઉલ્લાસમાં,
હવે પંખિણી પૂરાણી પીંજરપાશમાં,
રસનાં ફૂલડાંની સુવાસમાં,
અણુદીઠાં અમૃતની આશમાં:

દિલનાં પીંજરમાં પૂરાણી પ્રેમની પંખિણી.

૩૫

દેવ દેવભાગથી સન્તોષજ્ઞે રે,
 દેવ ત્હમને સન્તોષશે;
 હરિનાં હવિ સદા સમર્પજ્ઞે રે,
 હરિ ત્હમને હસાવશે.

ત્હને જગની વિભૂતિઓ! વધાવજ્ઞે;
 ત્હને દેવતાઓ! દિવ્યતા! સન્નવજ્ઞે;
 અમરનાથ અમર કીર્તિથી સુહાવજ્ઞે:

કાળના કિરીટ પહેરજ્ઞે, બાળ !
 વરીશ, જા, વૈજયન્તી વરમાળ.

દેવ દેવભાગથી સન્તોષજ્ઞે રે વિ.

૩૬

ધન્ય હો ! ધન્ય જ પુણ્યપ્રદેશ !

આપણા ગુણિયસ ગુર્જર દેશ :

કૃષ્ણચન્દ્રની કોમુદીઉજળો,

કીધ પ્રભુએ ય સ્વદેશ :

આપણા ગુણિયસ ગુર્જર દેશ.

આર્યનું સાગરતાર્થ પુરાણ,

તપોવન ભૃગુવસિષ્ઠના ભાણ;

ગીતાના ગાનારા મહારાજ

પાર્થના સારથીનાં નખાં રાજ્ય :

પ્રીતરોમથી   ય   જૂનાં,
                  કુરુપાંડવથી   યે   પ્રાચીન,
 સોમનાથ, ગિરિનગર, દારિકા :

યુગયુગ   ધ્યાનવિલીન :
 ઉભીને   કાલસિન્ધુને   તીર
 બળવે   બંસરી   બળ   સુધીર.

ધન્ય હો ! ધન્ય જ   પુણ્યપ્રદેશ.

૩૭

નમેરા એ હૃદયના ભાવ, બહાલી !
તથાપિ ઉર લે રસહાવ, બહાલી !

મહાતોફાન જીવનમાં છવાયાં;
રમે તુજ ઓમમાં રવિતેજ, બહાલી !

મળ્યું સૌભાગ્ય, ચિર તહારે વિરાજે !
વધાવીશું વહી આનન્દ, બહાલી !

અહા ! મુજ કંટકો વેરેલ શય્યા;
મુશાખી આવજો તુજ નીંદ, બહાલી !

પ્રભા તે મંજરીના હાર ગૂંથી
ધરાવો દેવસખી તુજ શીર્ષ, બહાલી !

વિમલ સ્નેહાંજલિથી પાય ધોવા,
રહ્યાં તે રાત્રિનાં મુજ સ્વપ્ન, બહાલી !

પ્રકાશે તેજ ભરી આકાશ તારા;
બિંડા અન્ધારનાં મુજ ગીત, બહાલી !

ધીરી; અયિ ! અન્ધનો તોડી ઉડીશું;
ભર્યાં સ્નેહે પ્રભુના દેશ, બહાલી !

૩૮

નયણાં મ્હારાં નીતરે,
 કાઈ લ્યો નયણાંની ધાર;
 આગર મ્હારા છીછરે,
 કાઈ લ્યો આગરની આર.

અબ્યાગતનાં આંસુડાં,
 કાઈ લ્યો દયડાંના ભાર;
 પરમારથનાં હૃદયડાં
 ફેલાઈ આપો કા આધાર :
 હો ! કાઈ લ્યો નયણાંની ધાર.

સ્મરણે સંકટ સાંપડ્યાં,

દ્રાપ્ત થો સ્મરણોનાં દાર;

કરણે કારણ ના જડ્યાં,

દ્રાપ્ત કહો કરણોનાં કાર :

હો ! દ્રાપ્ત થ્યો નયણાંની ધાર.

ઉરના સાગર છીછરે,

દ્રાપ્ત થ્યો ઉર ફેરી સાર;

નયણે આત્મા નીતરે,

દ્રાપ્ત થ્યો આત્માની ધાર :

હો ! દ્રાપ્ત થ્યો નયણાંની ધાર.

૩૯

નેણલાંનાં કિરણ કેરી દ્રવ્યોએ હૈયાં ઉઘાડળે !

રેણશે રતનભંડાર,

દેવ ! હૈયાં ઉઘાડળે !

વાયુની વિહારલહરીએ ચ્હડી હૈયાં ઉઘાડળે !

ગિરિવરનાં ખોલળે દ્વાર,

દેવ ! હૈયાં ઉઘાડળે !

આભલાંની પાંખે એસી ઉડળે, હૈયાં ઉઘાડળે !

ગગનધુમ્મટ અંકારે બાર,

દેવ ! હૈયાં ઉઘાડળે !

નેણલાંનાં કિરણ કેરી દ્રવ્યોએ હૈયાં ઉઘાડળે !

૪૦

નેણલે પધરાવી ચન્દ્ર ! પૂજું-પૂજવું,
મહારા રસિયાને કંઈક તહારાં હાસ ને હસાવ;
મહારા રસિયાને કંઈક તહારાં હાસ ને હસાવ.
*

ફૂલ્યાં ફૂલડાં સલૂણા કોડ કહી જશે;
આવી વિધુમુખી વસન્ત રાજ ! વહી જશે;
મોંઘા મનના મનોરથો ય રહી જશે :

પિયુ ! કાકિલા બોલાવે, આંખામંજરી જૂલાવે,
ચન્દ્રદેવ આ મનાવે, રસિકરાજ ! હો મનાવ;
રસિકરાજ ! હો મનાવ.

નેણલે પધરાવી ચન્દ્ર ! પૂજું-પૂજવું,
મહારા રસિયાને કંઈક તહારાં હાસ ને હસાવ.

૪૧

પધારો, પંખીડાં પરદેશવાસી હો !

પધારો, મોકળા છે અમ અગાસી હો !

કુશળ છે ત્યાં પ્રજા ને સૌ પ્રજાના પાલ ?

કુશળ છે રાજ ! ત્યાં મિત્રોની રાશી હો !

કુશળ વાયા અનિલ પન્થે પ્રભુપ્રેરેલ ?

કથા કંઈ નો કહો, ગ્હાત્રાં પ્રવાસી હો !

કહો, વાડી સખા ! કે પાતળી રજની ?

પ્રભા કેવી મધુરમધુ ત્યાં વિવાસી હો !

પધારા આગળા ઉધાં છ અન્તરના :

વિરાળો દેવસંગે દિવ્યવાસી હો !

પૂજ્યું દેવ સમ, પૂજ્યું કુલ સાથે :

વીંઝી પાંખા ઉડાંવા રજ સુવાસી હો !

અતે-કાંઈ ખચર દેશા સખા કરી ?

તુમે આવ્યાં છતાં ચે શું ઉદાસી હો ?

પધારા, પંખાડાં ! મુજ પ્રાણુવાસી હો !

પધારા, મોકળા છે ઉરઅગાસી હો !

୪୨

ପରମ ପ୍ରେମ ପରସ୍ପନ୍ନ ।

ମାତ ପ୍ରେମ, ତାତ ପ୍ରେମ, ପୁତ୍ର ପ୍ରେମ, ପୁତ୍ରୀ ପ୍ରେମ;

ଦମ୍ପତୀନା ଦେବ ପ୍ରେମ, ପ୍ରେମ ଓ ସଂସାରସାର :

ପରମ ପ୍ରେମ ପରସ୍ପନ୍ନ ।

ଦୟା ପ୍ରେମ, ଦାନ ପ୍ରେମ, ଲଜ୍ଜିତ ପ୍ରେମ, ଜ୍ଞାନ ପ୍ରେମ;

ଯୋଗ ପ୍ରେମ, ମୋକ୍ଷ ପ୍ରେମ, ପ୍ରେମ ତେ ସଂନ୍ୟତାଧାର :

ପରମ ପ୍ରେମ ପରସ୍ପନ୍ନ ।

સ્થૂલ પ્રેમ, સૂક્ષ્મ પ્રેમ, વિશ્વ કંઠે મન્ત્ર પ્રેમ;
 સૃષ્ટિનો સુવાસ પ્રેમ, પ્રેમ તેજ કંઠે પાર :
 પરમ પ્રેમ પરબ્રહ્મ.

આત્મનો વિકાસ પ્રેમ, જીવનપ્રકાશ પ્રેમ,
 પ્રેમ-પ્રેમ, સર્વ પ્રેમ : પ્રેમનો આ પારાવાર :
 પરમ પ્રેમ પરબ્રહ્મ.

૪૩

પરમ શબ્દ એ સુણા,

હેા ! પરમ શબ્દ એ સુણા,

આલેં પ્રભાડિ પ્રભાવસરી તણા ;

રે આનન્દ-આનન્દ સ્મૃત્સ્મૃતમનાં કણા :

પરમ શબ્દ એ સુણા,

એ શબ્દ કો ગદત આરિમક વાણુ આલે,

એ શબ્દ વીધી વાણુ લોક અપાર ડાલે,

મન્દ-મન્દ જેમ ફેરે મધુર ફૂલડાં રાખિ !

ચન્દ્ર-ચન્દ્ર જેમ વહેં અમૃતચન્દ્રિકા, રાખિ !

એવી ધીરી,

એવી ધીરી એ અધીરી ! બંને પ્રભાવસરી :

પરમ શબ્દ એ સુણા,

માની મહાસમય માનવભાગ્યનો, હો!
કલ્યાણમંગલ ભણું મુરમંડલીઓ.

ગાજે દેવતાનાં દુંદુભી આનન્દનાં,
ગીત નન્દનનાં નન્દિની ને નન્દનાં :
ઉડે પડે અનન્તતાની ઝાડીમાં ઘણા,
ઝીણા તારણીનાં કિરણ સરિખડો ઝીણા ઝીણા :
પરમ શબ્દ એ મુણા.

૪૪

પિયુ ! પ્રેમનું પ્રભાત,

પિયુ ! પ્રેમનું પ્રભાત,

પ્રગટયા પ્રકાશ પરમ સ્નેહના જંત !

પિયુ ! ઉતરી એ રાત,

પિયુ ઉતરી એ રાત.

સુરજે તપે છે દિલે-દેહમાં જંત !

અમે આશાને આંગણે ઉભાં હતાં:

અમે ભાવીનાં આભમાં જંતનાં હતાં:

ઉગી ભાગ્ય કેરી ભાત,

ઉગી ભાગ્ય કેરી ભાત,

ઉઘડ્યા ઉઘડ્યા સૌભાગ્યના જંત !

પિયુ ! પ્રેમનું પ્રભાત.

૪૬

પુરના પરદેશી ! અમારે તીર્થે ય આવજો;
ઓ આત્મદેશી ! આત્માને તીર્થે ય આવજો.

ગંગા નથી, સ્નેહગંગાનો ઘાટ આ
તમારે પગલે સુઠાવજો :

પુરના પરદેશી ! અમારે તીર્થે ય આવજો.

જોગી-વૈરાગીની સાથે સન્દેશોડા
પુણ્યાણ ! પુણ્યનો કહાવજો :

ઓ તીરથવાસી ! આત્માને તીર્થે ય આવજો;
ઉરના જગવાસી ! અમારે તીર્થે ય આવજો.

૪૬

પેલા આભઝરૂંખે અભંગ

સજનિ ! સ્વર્ગનાં વાગે મદંગ.

ધારાં હો ! ધારાં, હૈયાં શાં, વાગે,

જગમાં પડે પડછન્દ;

ધિનિકિટ ધિનિકિટ મધુરાં શાં ગાળે

આયુષ્યના આનન્દ :

પેલા આભઝરૂંખે અભંગ

સજનિ ! સ્વર્ગનાં વાગે મદંગ.

ઉર-ઉરનાં આમન્ત્રણ આંવ,

ચાલે સજિ ! દેવદાર;

પ્રેમનાં પારાવાર ડોલે ત્યહાં,

પૃથ્વીમાં સ્વર્ગ ઉતાર :

પેલા આભઝરૂંખે અભંગ

સજનિ ! સ્વર્ગનાં વાગે મદંગ.

૪૭

પ્રભો તુજ દારમાં ઉભી જગાવ્યો મહેં અહાલેક !
જગતના ચોકની વચ્ચે જગાવ્યો મહેં અહાલેક !

નથી લીધી પ્રભો ! દીક્ષા, નથી જોદા કંઈની :
નમી તુજ પાવ શું તહેવો જગાવ્યો મહેં અહાલેક !

કમંડલ માલદેં ખાલી, ભર્યું તુજ અદાયપાવ :
દીડી ભંડારમાં ભિક્ષા, જગાવ્યો મહેં અહાલેક !

ઘટા ઘેરી પડી નભની, ન મુજ નયનો બેઠે :
શ્રવણ તે બેઠશે તારાં ? જગાવ્યો મહેં અહાલેક !

વિરાજે છે તું દિલ્લહરિયાવ, અયિ અદ્ભુત યજમાન !
આજ શું તો અમીકણુ દે, જગાવ્યો મહેં અહાલેક !

ઘડાવી પાવડી જગનાથ ! પ્રવૃત્તિ કરી :
ચલડી તે પગ જીવન ધપનાં જગાવ્યો મહેં અહાલેક !

નહીં કાંઈ મળે તહો યે મળ્યું દર્શનનું દાન :
મળી-સળગી મીટ મીટ, ને જગાવ્યો મહેં અદાલેક !

ઝાડી ઝાળી રહી અધૂરી, જરી તલ ભીંજાયું ;
જડયું જીવનું જીવન મહાકું, જગાવ્યો મહેં અદાલેક !

જગતના ચોકની વચ્ચે જગાવ્યો મહેં અદાલેક !
પ્રભો ! તુજ દ્વારમાં ઉભી જગાવ્યો મહેં અદાલેક !

૪૮

પ્રીછન્ને એ પ્રેમને, હો પૌરવકુલભોર !

આપ ચન્દ્રદેવ, એ ચતુરા છે ચંદ્રાર.

આભકાંઠે ઉભી જગ કરો છો ઝાકઝંકાર :

એક એને નહિ ઉત્તરો ! અમૃતના ચોર ?

આપ ચન્દ્રદેવ, એ ચતુરા છે ચંદ્રાર.

આધું જૂવું, પાછું જૂવું, ચંદ્રારે સાળુદાર :

અણખોલી ઉડતી કરે આંખડી મદ્યોર :

પ્રીછન્ને એ પ્રેમને, હો પૌરવકુલભોર !

૪૯

પ્રેમનો પદારથ પારખો, રે પરખન્દા સન્તો !

દામનાનાં કૌવચ ઝોળખો, રે પરખન્દા સન્તો !

આ શુદ્ધ ઉગ્યો, તે ગુરુ ઉગ્યો,

તહો ય અજવાળાં આભે ન થાય;

પણ ચન્દ્ર ઉગ્યે ઝોળખાંખડી

પેલાં અન્ધારાં રાતનાં ધોવાય

રે પરખન્દા સન્તો !

દામનાનાં કૌવચ ઝોળખો રે પરખન્દા સન્તો !

પ્રેમનો લીરલો પારખો, રે પરખન્દા સન્તો !

૫૦

પ્રેમાનન્દજ્યોત જગી આજ પ્રેમમન્દિરે :

પુણ્યનાં પ્રારબ્ધ નેને દેવના દીવા કરે :

પ્રેમાનન્દજ્યોત જગી આજ પ્રેમમન્દિરે.

શુભના સન્દેશ વાયા, આવ્યા પ્રેમજોગીરાયા :

અમૃતની ભરતી દિલની ઉર્મિઉર્મિએ તરે :

પ્રેમાનન્દજ્યોત જગી આજ પ્રેમમન્દિરે.

જેજેજમમાંથી ગુંજે પડ્યા આ પ્રેમકુંજે :

પ્રેમદેવની ધૂમે છે આરતી ઉરે ઉરે :

પ્રેમાનન્દજ્યોત જગી આજ પ્રેમમન્દિરે.

૫૧

ફલ વીણી વીણી ગૂંથ્યો મહેં તો હાર રે,
હું તો વેચવાને નીસરી.

ફલડે વધાવે, આવો, નાનકડી નાર :

કાઈ લેશે કે ?

મૂલવશે કે ?

ફલ વીણી વીણી વિ.

પુણ્યરંગી મોગરા ને પાપરંગી ડમરા;

પ્રેમમાં પરાવી મહેં તો આંસડાંતી ધાર :

કાઈ લેશે કે ?

મૂલવશે કે ?

ફલ વીણી વીણી વિ.

૫૨

અતાવો કાઈ પ્રેમની એ કુંજ કેરી કેડી :
 હૈયાવેંચણ મોરલી મનમોહને ત્યાં છેડી:
 અતાવો કાઈ પ્રેમની એ કુંજ કેરી કેડી.

કવિતાના કાઠ ભરી, પ્રેમનાં પીયૂષ ભરી
 વાડીએ ન લેશા કાઈ વેડી ;
 કારમા કામણના-રૂપના લાવણ્યના એ
 મોહિનીના મંડપે મ્હને તેડી :
 અતાવો કાઈ પ્રેમની એ કુંજ કેરી કેડી.

૫૩

બાલા ! ઉગે ઉગે ત્યાં વળી આથમે રે લોલ;

બાલા ! ઉદ્યારત વાદળીને પાંખ;

મ્હારે નેવી નેવી, ને રેવી દરી રે લોલ.

બાલા ! ઉઘટે ઉઘટે ત્યાં ખીડાય છે રે લોલ;

બાલા ! મટકાં જો વીજળીને આંખ;

મ્હારે નેવી નેવી ને રેવી દરી રે લોલ.

✽

૬૪

ખોલે-ખોલે છે ગિરિઆમાં મોર,

દેવડ ટહુકો કરે:

મહારે અન્તર ઉછળે અંકાર,

છવન ઝોલે મહડ.

નથી છવનનો ખોલ જ્યા ! એ,

નથી ટહુકો એ આત્મનનો;

નથી ઉરઝરણાં,

એ બ્રમરમણા;

એ થોર ધ્વનિ કંઈ વનવનનો.

ખોલે-ખોલે છે શિખરોમાં દેવ,

દેવીઓ હારયે હસ:

મહારા આયુષ્યનો અવશેષ

શિખરે ને વગરે વશે.

નથી જગતનો મન્ય જયા ! એ,
 નથી નહોતરં એ અમરોતું;
 નથી પ્રભુપ્રેરણા,
 એ સહુ બ્રમણા :
 એ મન્દ્રગંગા કંઈ અસુરોતું.

જોલે—જોલે છે ગિરિઓમાં મોર,
 દેસડ ટહુકો કરે;
 મહારે અન્તર ઉછળે અકાર
 જીવન જોલે ચડે.

૬૨

અત્તાંડ અલ્લે પાથયું સુખકુંજ સમ ગિંદું
ત્યાં એકલો ઉડું.

જન, જગત, સૂર્ય, સુહાગી જ્યોત્સ્નાઃ વિશ્વ ખલુ રૂંડું.
પણ એકલો ઉડું.

ખીડ્યાં પ્રગટતાં પીચ્છ મ્હેં, પડ્યો પડ્યો 'અહાલેક',
મુણ્યું માધુઓએ 'ભેખ',

હિમમાળા ફેરાં શિખરશિખરે શબ્દ એ ફૂંડું :
હું એકલો ઉડું.

રસના ઉછળતા મોજ ! અયિ સૌન્દર્યના સિન્ધુ !
મુજ ખૂટ્યાં ગિન્દુ;

વિધુખાલ ! મા છામતી મ્હને, પડશે રખે ફૂંડું :
હું એકલો ઉડું.

ગજો મહાનદ ખીણુ ભરી, નભ એ કીલે ઝમકાર,

લીપણુ ઢળે જલધાર :

આઘી ગુફાઓ જોગીની, ગૂઢ મન્ત્ર ત્યાં છોડું :

ને એકલો ઉડું.

દીધું વિધિએ તે પાધું, લીધું રૂપ અવધૂત ઘોર,

તોડી જગતના તોર :

ભયભૂલણી જગજલ છે ભાષે હવે ભૂંડું :

હું એકલો ઉડું.

મુંઝવે મનુજને એવી આ વનવન વહે એકાન્ત,

પશુઓલ પડિયા શાન્ત :

અધાળ કરી આનન્દના વાધા વિરલ આદું,

ને એકલો ઉડું.

સુન્દર ભલે સૃષ્ટિ હજી મનમોહિની અલિરામ,

ન્યારાં અમારાં ધામ :

એકાકી આમે ઉતરી, એકાકી ભમી, ખૂંડું :

હું એકલો ઉડું.

૨૬

લવસાગરમાં ડાલે હો ! માનવનાવ.

ન્ત ! પૂર ઘૂમે,

તોફાન ઝબૂમે:

કાલના તરંગે હો ! કરે આવગ્નવ,

માનવનાવ.

મહાસાગરમાં ડાલે હો ! માનવનાવ.

૬૭

મનનો હરનાર મનોહર ઐ,

હું ક્યાં શોધું

મનનો હરનાર મનોહર ઐ ?

શખિ ! કદ કુંજે મનનો હરનાર મનોહર ઐ ?

છવનનીર મ્હારાં ઘેરાં ઘેરાં વ્હેનારાં,

જલ કેરે કાંઠે ઉભો ઐ;

વાટ ભરીને ઊંઘા પડ્યાં પાડ્યાં રંગ,

દેવે તો હિતથી ઝીટ્યાં ઐ :

કયમ જાય ઘડી યે ભૂટ્યાં ઐ ?

મનથી વરી છું જ્ઞાલમો ઐ :

હું ક્યાં શોધું

મનનો હરનાર મનોહર ઐ ?

શખિ ! કદ કુંજે મનનો હરનાર મનોહર ઐ ?

૫૮

મેના પોપટઁને વિનવે રે,
 કેસડાં શાં અણિયાળાં નાક
 પોપટ ! ત્હમે ક્યમ કીધાં રે ?

લીલાં આંચલિયે પાંદડાં રે,
 તીણી મનોહર પાંખ
 પોપટ ! ત્હમે ક્યમ ધરી રે ?

અમૃતકંઠની માધુરી રે,
 નયણાંમાં નેહ હસન્ત :
 પોપટ ! ત્હમે ક્યાં પામ્યા રે ?

*

*

*

તળતા પાપટજી બોલ્યા રે,

એક દિન લાગ્યોતો થાક :

મેના ! ગ્લાણાં ગદુ વીત્યાં કે ?

ઉડતા થાંબ્યો આ આંખલે રે,

ભાળી તમ રસભરી આંખ :

મેના ! તહમે નવ જાણો કે ?

આવી એકો સુખસ્થાનમાં રે,

પછી લીધો વેશ વસન્ત :

મેના ! તહમે વીસર્યાં કે ?

૫૯

મહારી ભરછક હેલ જલકાય રે.

સખિ ! નમતાં હું નીતરૂં.

ગહાડું અલગક ઉર તળી ગળા રે.

સખિ ! નમતાં હું નીતરૂં.

મહારી હેલ, તહેવું રૂપ;

મહારા રૂપ જોવું ઉર :

મહારા હૃદય સમું હશે લલાટ કે ?

સખિ ? નમતાં હું નીતરૂં.

મહારી ભરછક હેલ જલકાય રે,

સખિ ! નમતાં હું નીતરૂં.

૬૦

મહારા હીંચકા રે અમરવેલડીની માંલ્ય;

અમરવેલડીની માંલ્ય;

અમરવેલડીની માંલ્ય;

મહારા હીંચકા રે અમરવેલડીની માંલ્ય.

વીજળી જલ્યમ ગગન માંલ્ય,

કવિતા કવિનયન માંલ્ય,

ગેમ લીચી હૃદય માંલ્ય

પ્રેમરાય

ગાય:

પ્રેમહીંચકા રે હૃદયવેલડીની માંલ્ય;

હૃદયવેલડીની માંલ્ય;

હૃદયવેલડીની માંલ્ય;

પ્રેમહીંચકા રે હૃદયવેલડીની માંલ્ય.

૬૧

યાવન બોલાવે આ વાર
 સુણુબો ઉરના એ ટહુકારઃ
 સખિ ! સૌભાગ્ય તણા સત્કારઃ
 ગોવન બોલાવે આ વાર.

પવન તણી શદરી-શદરીમાં ઉડતા એ ઉચ્ચારઃ
 દિશદિશ કંઈ કંઈ શ્રેણ કલાવેઃ
 અમુખોલ્યાં આમન્ત્રણ આવેઃ
 રમની ગંઝરીના ઝણુકાર
 ભણે બે ! ભવના જયજયકાર.
 ગોવન બોલાવે આ વાર.

૬૨

રમ્ય સહરીજો હૃદયની દાસે,
 મરકસડાં ભરી ક્રાન્તિ વિકાસે:
 સુતનૃસતાના આદર મધુરા
 આલે ! આ શાને ?

*

*

*

આત્મનં લળી લળી પાસવ હાળે,
 લોચન કંઈ કંઈ પ્રશ્ન નિહાળે:
 દીન વદનના અનિમિષ દૃષ્ટા
 આલે ! આ શાને ?

૬૬

લોકલોકની બોલી બોલો

સતં જીવ સરદઃ ;

ધર્મના પ્રતિપાલનાથે,

પ્રભુના નયમન્ત્રણાથે

સતં જીવ સરદઃ.

જ્યાં સૂધી વહે ગંગ ભૂમિ પાવન કરી,

જ્યાં સૂધી ગર્જે મહોદધિ જગ ભરી,

ત્યાં સૂધી તવ અમલ યશ

હો અચલ દાસતરંગમાં :

સતં જીવ સરદઃ.

દેવ—માનવ સર્વ બોલો

શતં જીવ શરદ : ;

દેશના ઉદ્ધાર કાળે,

લોકના કલ્યાણ કાળે,

શતં જીવ શરદ : .

જ્યાં સુધી છે નિયમન્યાય સુહૃદ્ગણાં,

જ્યાં સુધી છે સૂર્યસામ પ્રભાવતાં,

ત્યાં સુધી તવ અમલ યશ

હો અચલ કાલતરંગમાં :

શતં જીવ શરદ : .

૬૪

વનવનનાં અન્ધારાં વામશે.

હો ! આવશે એવાં કે આત્મનાં તેજ;

હો ! સન્તછ ! એવાં કે દેવનાં તેજ.

જેવો વિશ્વ પ્રકાશી યોમ વિલસે પ્રાતઃસમેનો રવિ,
જેવો રાત્રિ સુહાવી ચન્દ્ર ચમકે પીયૂષનો રાજવી,
જેવાં એ કિરણો અતસ્ત ધ્રુવનાં આવન્ત મિથોન્મિથે,
એવાં વચ્ચે અત્તનાં ઉતરશે. અન્ધાર ઉજાગશે.

જગજગનાં અન્ધારાં વામશે.

હો ! આવશે એવાં કે દેવનાં તેજ;

ઉરઉરનાં અન્ધારાં વામશે.

હો ! આવશે એવાં કે અત્તનાં તેજ;

હો ! સન્તછ ! એવાં કે અત્તનાં તેજ.

૬૫

વિરાટનો દિન્ડોળો ઝાકમળેર;

૩ આબને મોભે આંખ્યા દોર:

વિરાટનો દિન્ડોળો.

પુણ્યપાપ દોર, ને ત્રિકોકનો દિન્ડોળો,

ફરતી ફૂમતડાંની ફોર;

ફૂદડીએ—ફૂદડીએ વિધિના નિર્માણમન્ત્ર

ટલુકે તારણિયાના મોર:

વિરાટનો દિન્ડોળો ઝાકમળેર.

૩૬

વેણુ લઇયે ને દઇયે,

હેયાની, સૈયા !

વેણુ લઇયે ને દઇયે.

તું જગમોહન,

હું રસશોભન;

દિલને વસ્યાં કરિયે;

હેયાની સૈયા !

વેણુ લઇયે ને દઇયે.

તું નટનાગર,

હું રૂપસાગર;

ભરતી બધે ભરિયે;

હેયાની, સૈયા !

વેણુ લઇયે ને દઇયે.

૬૭

શુભના શુક્રને હો ! અંચરો, મહારાજ !

રણને છતીને ગંદેસરા વીર ! પધારને,

મહારા રાજ !

જગને જયડુંકે ધરણી ધ્રુવવળે,

મહારા રાજ !

ધોંડા મહારો યશપંખાળો, ને ઉડશે :

ધોંડા મહારો જયપંખાળો, ને છતશે :

ગરવા રણુધ્વજ એા ફરફરે, મહારાજ !

સૂભટોનાં હૈયાં એવાં રણુની રમણે ચહડયાં ,

મહારા રાજ !

શરનો મહેરામણુ ઉલટયો, મહારાજ !

વીરો ફરા પગના પડે છે પડછન્દવા,

મહારા રાજ !

શુભના શુક્રને હો ! અંચરો, મહારાજ !

૬૮

‘ સખિ ! નવવસન્ત સર મધુમધુરા ધીરા લાવશે,
 સખિ ! નવકુસુમો પૂરશે સમીરે સૌરભભાર :
 સખિ ! નવરસીલી ડાન્તિ નયનનયનમાં આવશે,
 ત્યહારે સંભળાશે કંઈ પ્રીતમના ગુંબર : ’
 ફલડાં ! પ્રિયના હૃદયે જઈને કહેજો એટલું.

૪

૬૯

સખીજન ! ફૂલફૂલનાં એ બાણ

ભલી હો ! મારા મા સુજને ;

અન્તઃકોણ જલાવી ન સમઘ્યે

શાપ થશે તુજને :

બલી હો ! શાપ થશે તુજને :

સખીજન ! ફૂલફૂલનાં એ બાણ વિ.

અમે પુષ્પના પરિમળે વધાવિયે તહને.

નહી : રસના એ દીપથી જલાંવા છો મ્હને.

તહારા અંગથી અનંગના કુવારા ફેડિયે;

તહારાં આંખ વહન હૃદયમાંથી ફિરણુ ખોલિયે;

અહો ! ઉરનાં અમીઝરણુ ધૂળમાં ન દોળિયે.

ભલી હો ! મારા મા સુજને.

અન્તર્ઝાળા જાણી ન સમઝે

શાપ થશે તુજને :

અણી ઝા ! શાપ થશે તુજને :

સખીજન ! ફલફલનાં એ બાણ વિ.

૭૦

સજન ! તદારે નયનન નાચે મોર.

નયનન નાચે મોર,

સજન ! તદારે નયનન નાચે મોર.

કાકીમંડળથી પ્રગટે કિરણપ્રભા !

જગ છાયાં ઘનઘોર :

સજન ! તદારે નયનન નાચે મોર.

વીધી કાળજની કાર :

સજન ! તદારે નયનન નાચે મોર.

૭?

સહિયર કીલને રે

સલૂણાં   શવનવનનાં   સ્વપ્નાં

પૃથ્વિના   છેડાએ   જ્યાંહી   વિરમતા,

આલના   પડદાએ   જ્યાંહી   સરકતા ;

અદ્વપડિયાળી   આંખડી   શાં   ઉઘડતાં

શવન   ફેરાં   સ્વપ્ન   ત્યાંહી   અમડતાં.

જલ   મોંહીની   જાંચડી   શાં   છળી   જતાં,

દેખાઈ—દેખાઈને   ઉડી   જતાં :

અપકૃતી વાજ સાં રે

જગતમાં અર્પક ને ઉડી જાય ;

જઈ હું ઝાલવા રે,

કિરણુ શાં ઝાલ્યાં એ ન ઝાલ્યા.

કહેને, શાં હશે રે

એ અદ્ભુત વિધિવિત્રો મુજ તપનાં ?

મહિયર ! ઝીલજો રે

સદ્ગુણાં જીવનવનનાં સ્વપ્નાં.

૭૨

મંકારી આભ ફરી જાલશે.

સુન્દરી ઉતરે સંસારમાં :

જીવનના અધ્યારમાં,

કંઈ સ્વર્ગના શણગારમાં :

સંકારી આભ ફરી જાલશે.

માથે છે માલા મન્દારની,

હૈયે છે હાર શણગારની,

દેવોનાં દેવકુલના ભારની :

ઉગ્યો જગમાં સૌભાગ્ય ફરે લાલુ હો !

મનુકુલનું ઉતરે મહાકલ્યાણ હો !

અમૃતના કુંભ ભરી લાવિયા.

હૈયાની દેશમાં રસધારને;

પાશે ભરથારને.

આર્યના સંસારને :

સકોરી ચાલ કેરી ઝાલરો.

૭૩

સાગર સખે ! મુજ કાનમાં એવું કંઈ તો ગાઃ
જીવ્યું મીઠું લાગે મ્હને એવું કંઈ તો ગાઃ

સાગર સખે !

મહાભાવી ત્હારાં ગીતડાં, ઘેરા તાનમાં બેઠો ઊંડાઃ
ગૂઢ અર્થ ના ઉઘ્ઘી શકે, ઉઘ્ઘે એવું તો ગા.

સાગર સખે !

શાશ્વત રહસ્યો ગર્જાતી ઝમકે ત્હારી કરતાલઃ
સદમજી ન ત્હેના તાલ. કંઈ સદમજી એવું તો ગા.

સાગર સખે !

સદમજી ન તે મુજ દીનતા, તુજ વૈભવો વિસ્તર, સખા !
ન સુણ્યું ત્રિલોકે નાથ ! કંઈ એવું અહર્નિશ ગા.

સાગર સખે !

મુજ ઉર તુજ પર દાળીતો હું પોદી છું ભરરાત.
મુજ ઉરમાં અસ્ફુટ કંઈ ભરતો સખે ! તું ગા.

સાગર સખે !

મુખડે શું કરચલી પાડતો ? અવગણુ મ્હને, ન વિમાસતો :
 ગા ગા ચિરસ્થાયી ગાન તુજ, સ્હમજે ય ત્હેને ગા.
 સાગર સખે !

ત્હારે જગતને બોધવું, પરમાવધિ સત્ય શોધવું :
 હું જાણુ ? ગુરુ કર્તવ્ય આચરતો સખે ! ભવ્ય ગા.
 સાગર સખે !

તું તો અમિત ઉદાત્ત રાજે, હું બાતુડી ચન્દા ;
 અહો ! મહાભાવ રાજવી ! તુજ રાજગીત તું ગા.
 સાગર સખે !

તુજ પ્રાણમાં અગી રેડવું, રેડી પછી ન્હારે જવું ;
 હું આથમીશ, અણુઆથમ્યાં કંઈ ગીત ત્હારાં ગા.
 સાગર સખે !

મેઘ ગાજે, કાલ ગાજે, ગાજે ચૌદે બ્રહ્માંડ :
 પણ તેથી થે પર પ્રભુવર ગાજે, તે ગીત લઈ લઈ ગા :

સાગર સખે ! મુજ જ્ઞાનમાં એવું અઘોરિક ગા :
 જીવું જીવું લાગે મ્હને એવું હવે પ્રિય ! ગા :
 સાગર સખે ! મુજ પ્રાણમાં એવું અમુલ્ય ગા.

૭૪

મૂના આ સરોવરે આવો,
 ઓ રાગદંડ ! મૂના આ સરોવરે આવો;
 જૂનાં ઓ ગીતને જગાવો,
 ઓ રાગદંડ ! મૂના આ સરોવરે આવો.

ક્યાં શુભ માનસર ? ક્યાં અમ રંડ આરો ?
 ક્યાં પુણ્યશ્વેત વપુ ? ક્યાં ગિરિ આ અમારો ?
 ઓ દેવખંભી ! કંઈ દેવી નથી, તથાપિ
 ઉદ્ધારવા અમ સરોવરિયે પમારો.

લીલા હહેકન્ટા કાંઈ કંઈ મગના,
 રનેહે નમન્ટાં ધીરે પગલે લજ્જનાં,
 અમારાં નીર આ સુધાવો :
 ઓ રાગદંડ ! દેયાને સરોવરે આવો;

દેયાને સરોવરે આવો,
 ઓ રાગદંડ ! દેયાને સરોવરે આવો.

૭૫

સ્મરણુ ! મા સતાવો, હું બહાવરી.

હાન્દ્રરંગ આમે પૂર્યા, કુન્દુમચન્દન ભાલે કર્યા :
કૃણ્ણલે ચોક ભર્યા :

જેવાં ને રેવાં, એહ જેવાં ને રેવાં :
અલળેલણના પ્રેમરંગે મહોવાં,
વિલાસરંગે સંહોવાં :

કીકી-કીકીમાંથી જમર છૂટે:
ઝંખે, ને દાહ દે એ દિલને :
રોમ રોમ દૂવારા ફૂટે:
ઝંખે, ને શાપ દે અનિલને.

સ્મરણુ ! મા સતાવો, હું બહાવરી.

૭૬

હું તો જોગણુ બની છું મહારા વહાલમની;
વહાલમની,

પ્રેમઆલમની ;

હું તો જોગણુ બની છું મહારા વહાલમની.

વનવનના મહેલ પ્રીતમ ! તહારા વિણુ સૂતા છે;

તીરથના ઘાટ પ્રીતમ ! જોગીથી જૂના છે;

રસિકા એ રસના ઉપાસકની :

હું તો જોગણુ બની છું મહારા વહાલમની.

તરતરતે પાને પ્રીતમ ! લાગ્ય જો ! તહારે છે;

રેખારેખામાં પ્રીતમ ! નામ જો ! મહારે છે;

ઢાસી એ દિલના દિલાવરની :

હું તો જોગણુ બની છું મહારા વહાલમની.

૭૭

હો જયા ! વીતી વિતકની વધાઈઓ ;
 વીતી વિતકની વધાઈઓ,
 દેવોના દેવની દુહાઈઓઃ
 હો જયા ! વીતી વિતકની વધાઈઓ.

હતાં રાજ્ય ને પાટ, મહેલ હતા મનમાંનતા;
 વનમાં તીરથઘાટ ઝૂંપડાં ચે ના જડ્યાં.
 વીતી વિતકની વધાઈઓ,
 દેવોનાં દેવની દુહાઈઓઃ
 હો જયા ! વીતી વિતકની વધાઈઓ.

દિશમાં મ્હારે દસાય, દુનિયાં ત્હેમાં પરજળે;
 એ અગ્નિ હોશાય એવું જયન્ત ! વર્ષાને,

વીતી વિતકની વધાઈઓ,
 દેવોના દેવની દુહાઈઓ.
 હો જ્યા ! વીતી વિતકની વધાઈઓ.

ઉઘ્યાં દુઃખનાં ઝાડ, એ પાને પાને પ્રેમ છે:
 પડ્યા વિતકના પ્હાડ, એ પથર પથરમાં પ્રભુ.

વીતી વિતકની વધાઈઓ,
 દેવોના દેવની દુહાઈઓ:
 હો જ્યા ! વીતી વિતકની વધાઈઓ !

૭૮

હો-ઓ ! દુઃખનો દિવાસો એક યોગીનો અંચળો;

હો-ઓ ! પ્રારબ્ધનો પાસો એક યોગીનો અંચળો.

જે કાન્ત છે કેસરીનો સુવર્ણ,

સંસારનો જેલ દિરણ્યવર્ણ,

જે વિશ્વસાહવતું મુન્દર સૂર્યતેજ :

યોગી જનના સહસ્રભગ તે બ્રહ્મવર્ણો જ ભંખ.

હો-ઓ ! સંસારની શાન્તિ એક યોગીનો અંચળો;

હો-ઓ ! આત્માની શાન્તિ એક યોગીનો અંચળો.

૭૨

આપો એ આશીર્વાદ, સજનસજની હો !

ભાષો એ કલ્યાણમન્ત્ર, ભાગ્યજનની હો !

ચિરંજીવ—ચિરંજીવ હો !

અમ ભરતભૂમિ હો !

આપો એ આશીર્વાદ, સજનસજની હો !

રસવન્તી પુષ્પવન્તી પુણ્યવન્તી હો !

સુદક્ષવતી જીવનવતી

આત્મવતી પ્રભુપતેતી હો !

અમ ભરતભૂમિ હો !

આપો એ આશીર્વાદ, સજનસજની હો !

પ્રેયસુંકાડથી અભિરામ,

પ્રેયસન્નયાની વિશ્રામ;

પ્રેમધામ, પૂર્ણકામ, ક્ષેમકામ, ગુણધામ હો !

પ્રગ્નપ્રગ્નની પાવનકારિણી,

પૃથ્વિભૂપણ, ભવતારિણી;

જાંડખાંડની ઉદ્ધારિણી:

મૃત્યુલોકની કલ્યાણિની હો !

જીવન સાધકવ્યવન્તી, સૃજનહંતુસિદ્ધિવન્તી:

વિરાટને કિરીટ તિલકટીલટી સમ હો !

દત્તિહાસની અનસ્ત પરમ પૂર્ણિમા અમ હો !

મનુષ્યકુલની પ્રજુલ નિત્યવસન્ત હો !

અમ ભારતભૂમિ હો !

ભાખા એ કલ્યાણમન્ત્ર, ભાગ્યજનની હો !

ગાઓ એ મહાકથા મનુષ્યમોહિની,

અહો ભારતકુલ !

અનુક્રમ

ગીત	પાતું	કિયા અંકમાં છે ?
મહારા ઝડપો વીર ! સાગરને તીર	૭	અર્ધશતાબ્દિના અનુભવ- બોલ, પા. ૨૨
ગાયો એ મહાકથા મનુષ્યમોહિની	૧૩	રાજર્ષિ ભરત પા. ૩
અનુભવમાલા લખું,		કેટલાંક કાગ્યો, ભા. ૧
કે ન લખું, તંહા ય હું ?	૧૪	લો, પા. ૧૧૨
અમ કુંજ આજ પ્રેમનાં પર્વ	૧૫	પ્રેમકુંજ, પા. ૧૧૫
અમારે આંગણે તો એકદા		કેટલાંક કાગ્યો, ભા. ૧
કાયલ હતી	૧૬	પેલીલો, પા ૧૫
અમે અખંડ યૌવનની મૂર્તિઓ	૧૮	જયા-જયન્ત, પા. ૧૬૭
અહો ! આથમે આળપંપાળ,		
અંગોઅંગ ફેરાં ફટ	૧૯	પ્રેમકુંજ, પા. ૮૮
અહો ! જગતજાળમાં તપ્યા		
તપસ્વીઓ !	૨૦	પ્રેમકુંજ, પા. ૫૨
અહો ! જંગી તણા જયકાર		
અધું પહાંડ ભરે	૨૧	જયા-જયન્ત, પા. ૧૫૭
અહો ! દૂર દૂર દૂરના દરવેશ !		
હો યોગીન્દ્ર !	૨૩	જયા-જયન્ત, પા. ૧૮૧

અહો ! ધન્ય-ધન્ય ! હો !

અહો ! કહે છે કે અહો છે. ૨૪ જયા-જયન્ત, પા. ૫૬

અહો ! પ્રેમભ્યોતિ ! પરમ

પ્રેમભ્યોતિ ! ૨૫ પ્રેમકુંજ પા. ૪૬

અહો ! પ્રેમના પરિભલે પ્રકાશતું

રે ! મહારં ચંપાનું ફૂલ ૨૬ પ્રેમકુંજ પા. ૧૦૪

આવળે-આવળે યમુનાવાટ

કેટલાંક કાવ્યો, ભા. ૨જો,

ત્યાં મળાયું. ૨૭ પા. ૧૭

આવો અમારે આંગણે,

કેટલાંક કાવ્યો, ભા. ૧જો,

આવો કદી કદી. ૨૯ પા. ૨

આવો-આવો ! આવો-આવો,

સન્તન સહુ ! આવો આવો ! ૩૧ પ્રેમકુંજ પા. ૨૨

ઉગે છે પ્રભાત આજ ધીમે ધીમે

૩૨ જયા-જયન્ત, પા. ૧૨૦

ઉંચા આકાશ, મહારી જહેનડી !

૩૩ જયા-જયન્ત, પા. ૧૦૬

એક જગત્રા જલે તુજ નેનનમાં

૩૪ જયા-જયન્ત, પા. ૧૩૮

ગાય શા ગુણાનુવાદ તારા !

કહો જયતિ જય ! ૩૭ પ્રેમકુંજ, પા. ૧૨૮

વન ગગન ચહી કરે ઘાર શોર.

૩૮ જયા-જયન્ત, પા. ૧૬૪

ચાલો, ચાલો, સલૂણી ! રસકુંજમાં

૩૯ જયા-જયન્ત, પા. ૫૨

ચાલો, વતનની કુંજ નિહાળો, સખિ !

૪૧ પ્રેમકુંજ, પા. ૭૦

જગત ઝૂલે રસઝોલે

૪૩ પ્રેમકુંજ, પા. ૧૩૩

જગતની ભૂલભૂલામણીમાં

રમે ! ગાયુ ! ભૂલો પડતો ૪૪ રાજર્ષિ ભરત. પા. ૮૩

જયતુ ! અયિ ! જયતુ !

જગન્નેધ ! તહારા. ૪૬ રાજર્ષિ ભરત, પા. ૮૫

જય ત્રિભુવનેશ્વરી ! ૪૭ પ્રેમકુંજ, પા. ૩૨

જયના નંપોતિ જગત વધાવશે ૪૮ રાજર્ષિ ભરત,
(નાન્દીને અન્તે)

જય ! જય ! કુમાર ! આંવો ૫૦ જયા-જયન્ત, પા. ૧૭

જરા બાલ્લાને બગતી ૫૧ ઇન્દુકુમાર, અંક ૧ લો,
બચાવો, સજન ! ૫૨ પા. ૩૧

જરી તે શાન્ત લગ્ન ધાર ૫૩ કેટલાંક કાવ્યો, ભા.
૨ જો, પા. ૧૪

જેગીડા ! વસમી આ વનની વાટ ૫૫ જયા-જયન્ત, પા. ૧૭૮

ઝીલો પ્યારે ! ઝીલો જલ કેટલાંક કાવ્યો, ભા.
જે ઝીલાયું ૫૬ ૨ જો, પા. ૮૨

તરછાંડા શું હાથ ? ૫૭ વિશ્વગીતા, પા. ૧૬૫

દિલનાં પાંજરમાં પૂરાણી ૫૮ રાજર્ષિ ભરત, પા. ૬૬
પ્રેમની પખિણી

દેવ દેવભાગથી સન્તોષજો રે ૫૯ રાજર્ષિ ભરત, પા. ૫૨

ધન્ય હો ! ધન્ય જ પુણ્યપ્રદેશ ૬૦ ચિત્રદર્શનો, પા. ૨

નમેરા એ હૃદયના ભાવ, કેટલાંક કાવ્યો, ભા.
જહાલી ! ૬૨ ૧ લો, પા. ૪૬

નયણાં મહારાં નીતરે ૬૪ કેટલાંક કાવ્યો, ભા.
૨ જો, પા. ૪

નેણાનાં કિરણ કંઠેરી દૂંધાએ

હૈયાં ઉઘાડજો ! ૬૬ વિશ્વગીતા, પા. ૬૬

નેણુલે પધરાવી ચન્દ્ર ! પૂજું-પૂજવું ૬૭ વિશ્વગીતા, પા. ૧૩૩

પધારે, પંખીડાં પરદેશવાસી હો ! ૬૮ કેટલાંક કાવ્યો, ભા.

૧ લો, પા. ૨૧

પરમ પ્રેમ પરબ્રહ્મ ૭૦ જ્યા-જ્યાન્ત, પા. ૧૩

પરમ શબ્દ એ સુણો ૭૨ જ્યા-જ્યાન્ત, પા. ૧૭૫

પિયુ ! પ્રેમનું પ્રભાત ૭૪ જ્યા-જ્યાન્ત, પા. ૧૨૫

પુરના પરદેશી ! અમારે તીર્થે ચ ઈન્દુકુમાર, અં. ૨ નો,
આવજો. ૭૫ પા. ૧૨૭

પેલા આભઝરંજ અભંગ ૭૬ રાગર્ષિ ભરત, પા. ૬૫

પ્રભો ! તુજ દારમાં ઉભી

જગાવ્યો મહેં અહાલેક ! ૭૭ પ્રેમકુંજ પા. ૭૩

પ્રીછજો એ પ્રેમનો, હો પૌરવકુલભોર ! ૭૮ રાગર્ષિ ભરત, પા. ૧૦૭

પ્રેમનો પદારથ પારખો,

રે પરખન્દા સન્તા ! ૮૦ પ્રેમકુંજ, પા. ૩૦

પ્રેમાનન્દજ્યોત જગી આજ

પ્રેમમન્દિરે ૮૧ પ્રેમકુંજ, પા. ૧૧૪

ફૂલ વાણી વાણી ગૂંથ્યો મહેં તો ઈન્દુકુમાર, અં. ૨ નો,

હાર રે. ૮૨ પા. ૬૫

જતાવો કાઢ પ્રેમની એ કુંજ ફેરી ફેરી ૮૩ પ્રેમકુંજ, પા. ૩૬

જાલા ! ઉગે ઉગે ત્યાં વળી ઈન્દુકુમાર, અં. ૧ લો,

આથમે રે લોલ ૮૪ પા. ૧૦૫

જાલે-ખાલે છ ગિરિઆમાં ગોર ૮૫ જ્યા-જ્યાન્ત, પા. ૭૦

અલાંક અલો પાગથું સુખકુંજ ઈન્દુકુમાર, અં. ૧ લો,

સમ ઉંડું ૮૫ પા. ૭૫

ભવસાગરમાં ડોલે હો ! માનવનાવ	૮૬	જયા-જયન્ત, પા. ૧૪૩
મનનો હરનાર મનોહર	૮૭	રાગર્ષિ ભરત, પા. ૬૦
મેના પોપટજીને વિનવે રે.	૮૧	ઇન્દુકુમાર, અં. ૨ જો, પા. ૧૫
મહારી ભરજક હેલ જલકાય રે.	૮૩	ઇન્દુકુમાર, અં. ૨ જો, પા. ૮૦
મહારો હીંચકા રે અમરવેલડીની માંભ	૮૪	જયા-જયન્ત, પા. ૪૬
યૌવન બોલાવે આ વાર.	૮૫	રાગર્ષિ ભરત, પા. ૨૨
રમ્ય લહરીઓ હૃદયની હામે	૮૬	કેટલાંક કાવ્યો, ભા. ૧ હો, પા. ૧૫

લોકલોકની બોલી બોલો

શતં જીવ શરદઃ ૮૭ જયા-જયન્ત પા. ૧૫૮

વનવનનાં અન્ધારાં વામશે	૯૬	જયા-જયન્ત, પા. ૧૩૧
વિરાટનો હિંડોળો ઝાકમજોર	૧૦૦	વિશ્વગીતા, પા. ૯
વેણુ લઇયે ને દઇયે	૧૦૧	જયા-જયન્ત, પા. ૧૦૪
શુભના શુક્રને હો ! સંચરે મહારાજ !	૧૦૨	રાગર્ષિ ભરત, પા. ૧૧
સખિ ! નવવસન્ત સુર		
મધુમધુરા ધીરા લાવશે	૧૦૩	વસન્તોત્સવ, પા. ૪૫

સખી જન ! ફૂલ ફૂલનાં એ બાણ

ભલી હો ! મારો મા મુજને ૧૦૪ રાગર્ષિ ભરત, પા. ૫૭

સજન ! ત્હારે નયનન નાચે મોર ૧૦૬ વિશ્વગીતા, પા. ૪૨

સહિયર ! ઝીલજો રે

સલ્લુણાં જીવનવનનાં સ્વપ્નાં ૧૦૭ રાગર્ષિ ભરત, પા. ૨૭

મંદારી આભ ઢેરી ઝાલરો

સુન્દરી ઉતરે મંસારમાં ૧૦૯ રાજર્ષિ ભરત, પા. ૧૫૭

સાગર સખે ! મુજ કાનમાં કેટલાંક કાવ્યો, ભા.

એવું કંઈ તો ગા ૧૧૧ ૧ લો, પા. ૯૩

સુતા આ સરોવરે આવો ૧૧૩ જયા-જયન્ત, પા. ૩૮

સ્મરણુ ! મા સતાવો, હું બહાવરી ૧૧૪ રાજર્ષિ ભરત, પા. ૪૨

હું તો જોગણુ ખની છું

મહારા વહાલમની ૧૧૫ જયા-જયન્ત, પા. ૧૨૩

હો જયા ! વીતી વીતકની વધાઈઓ ૧૧૬ જયા-જયન્ત, પા. ૧૪૮

હો—ઓ ! દુઃખનો દિલાસો ઇન્દુકુમાર, અં. ૨. જો.

એક યોગીતો અંચળો ૧૧૮ પા. ૧૩૬

આવો એ આશીર્વાદ,

મગનમગની હો ! ૧૧૯ રાજર્ષિ ભરત, પા. ૧૬૬

કુલ ૮૦ ગીતો

મુદ્રક : મુદ્રણસ્થાન :
કેશવ હ. શેઠ,
ખડાયતા મુદ્રણકલા મન્દિર,
ચાર રસ્તા, અમદાવાદ
